

(ע"פ מ"ב סי' סו ס"ק נב). וטוב יותר שיחזור ויאמר ותן טל ומטר וימשיך כסדר. אם נזכר לאחר שאמר 'ברוך אתה ד', לא יאמר 'למדני חוקיך' אלא יאמר בשומע תפילה.

מקור: עפ"י משנה ברורה סי' קיז ס"ק טו. טעם הדין שלא יאמר 'למדני חוקיך' - כיוון שיכול לומר בשומע תפילה ממילא דינו כדין דברים שאינם מעכבים שלא אומרים 'למדני חוקיך' משום הפסק, ואף שיש לדון בזה דבעצם הוי דבר המעכב, דעיקר מטבע 'ותן טל ומטר' הוא בברכת השנים ורק יש עצה לתקן בשומע תפילה, מכל מקום נראה כנ"ל, שיאמר בשומע תפילה.

שכח 'ותן טל ומטר' ועדיין לא סיים תפילתו, אך במקום לחזור לברכת 'ברך עלינו' חזר לשמע קולנו', האם יצא

יש להסתפק אם יצא ידי חובה, ולמעשה נראה שיצא ידי חובה.

מקור: עפ"י שו"ע או"ח סי' קיז.

השוכח 'ותן טל ומטר' וסיים את התפילה שעליו לחזור לראש, כיצד ינהג אם עבר זמן תפילה

אם עבר זמן התפילה כגון ששכח במנחה וכבר עבר זמן תפילת מנחה - יתפלל פעמיים ערבית, הראשונה לשם ערבית והשנייה לשם תשלומין של מנחה.

מקור: ע"פ שו"ע או"ח סי' קיז וסי' קח

האם בשבת מותר לומר 90 פעמים '...ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה' כדי שלא יצטרך לחזור במקרה שיסתפק, או שהדבר אסור משום הכנה משבת לחול

נראה שמותר כי כל מה שמצינו שכתב המ"ב (סי' רצ ס"ק ד) שאסור לומר שהולך לישון בשבת כדי שיהיה לו כח לעשות במוצ"ש מלאכה, הוא דוקא כשאומר שעושה הכנה לצורך מלאכה שהיא אסורה בשבת, אך תפילה שאינה אסורה בשבת (אף שהיא תפילת חול) - מותר לעשות הכנה בדיבור לצורכה בשבת.

ואף אם נאמר שאף לדבר שאינו מלאכה אסור להכין בדיבור (כגון שאומר שהולך לישון בשבת כדי שיהיה לו כח להשאר ער בליל שבועות החל במוצ"ש, ראה אזמרה לשמך 50), בכל אופן כאן כיון שהתועלת היא מיידיית (אף

שכח להזכיר במעריב של מוצ"ש 'ותן טל ומטר' האם כשחוזר צריך לומר שוב 'אתה חוננתנו'

אין צריך לומר כיון שאמר בתפילה הראשונה והיא חשובה תפילה (וראה להלן), ואע"פ ששכח לשאול גשמים.

ביצד ינהג השוכח להזכיר 'ותן טל ומטר'

שכח לומר 'ותן טל ומטר' בברכת 'ברך עלינו' - יכול לאומרה בברכת 'שמע קולנו' לפני 'כי אתה שומע...'. אם אמר ברוך אתה ד' של שומע תפילה ונזכר, יסיים 'למדני חוקיך' ויחזור ויאמר 'ותן טל ומטר...כי אתה שומע וכו' (מ"ב סי' קיז ס"ק יט).

ואם שכח גם שם וסיים ברכת 'שמע קולנו', אם עדיין לא התחיל 'רצה' - יאמר במקומו 'ותן טל ומטר' וימשיך לברכת 'רצה', ואם לא נזכר עד לאחר שהתחיל ברכת 'רצה' - יחזור לברכת 'ברך עלינו'. דין זה תקף עד שסיים את יהיו לרצון האחרון שלפני עושה שלום או לחילופין שעדיין לא סיים את התחנונים שלאחר יהיו לרצון. אמנם אם סיים את תפילתו ותחנוניו, אפילו עדיין לא פסע - עליו לחזור לראש התפילה.

מקור: שו"ע או"ח סי' קיז.

השוכח 'ותן טל ומטר' וסיים ברכת 'ברך עלינו', האם יכול מיד לומר 'ותן טל ומטר'

יש להמתין ולומר בברכת 'שמע קולנו', ורק אם שכח גם ב'שמע קולנו' - יכול לומר לפני 'רצה', בין הברכות. אמנם אם חושש שלא יזכור לומר ב'שמע קולנו' - יכול לומר לפני שמתחיל 'תקע בשופר'.

מקור: ע"פ שו"ע או"ח סי' קיד סע' ד' ובה"ל ד"ה 'ואם סיים', וסי' קיז ותכב'. טעם הדין, מכיון שיכול להשלים בהמשך התפילה לא יפסיק ויאמר בין הברכות אלא יאמר בברכת 'שמע קולנו', מ"ב סי' קיז ס"ק טו.

מה הדין במי שנזכר לקראת סוף ברכת 'ברך עלינו' שלא אמר 'ותן טל ומטר לברכה'

אם נזכר באמצע הברכה - יאמר במקום שנזכר, ואם נזכר אחר שאמר 'כשנים הטובות' יאמר 'ותן טל ומטר.. וברך שנתינו כשנים הטובות..'. כדי שיהיה מעין חתימה סמוך לחתימה.

אם טעה ולא חזר ואמר 'וברך שנתינו כשנים הטובות' אין צריך לחזור כיון שאם לא אמר מעין החתימה אינו מעכב.

שאינן נפק"מ בדבר בשבת עצמה) - אין זה נחשב כהכנה לחול.

טעה ואמר 'ותן טל ומטר' לפני ז' חשון האם יצא ידי חובה

יצא, אמנם נכון לחזור ולהתפלל בתנאי שאם אינו חייב תהא התפילה נדבה.

מקור: מבואר בראשונים (תענית י, ע"י ח"י הריטב"א שם ובפירוש תלמיד הרמב"ן ובמאירי שם ובשלטי גיבורים) שבזמנינו שואלים על הגשמים מיד לאחר שמיני עצרת כיון שאין עולה רגלים בזמנינו, אולם לדעת הרי"ף והרמב"ם גם בזמנינו הדין הוא כדינא דגמרא להתחיל לשאול בז' בחשוון, וכן פסק השו"ע סי' קיז סע' א. אמנם בדיעבד אם הזכיר 'ותן טל ומטר' י"ל שאינו חוזר כי יש לסמוך על הראשונים הנ"ל. אמנם בסי' קיז בבה"ל העתיק דברי שו"ת מהרח"ש ורעק"א שאם שאל מטר בחו"ל לאחר ז' חשון לפני יום ס' לתקופה שאינו חוזר. ולכאורה משמע מדבריו שעד ז' חשון ודאי חוזר ואמנם דלפי טעמו שם יש לדון בזה, ע"י שע"ת סי' קח' ס"ק יז.

ולמעשה נראה שיחזור ויתנה שאם אינו חייב לחזור הרי תפילה זו נדבה. אך מן הדין נראה שאינו חייב לחזור.

יש לדון האם תפילה שלא הזכיר בה 'ותן טל ומטר' אינה נחשבת תפילה כלל, או שחשובה תפילה רק שחסר בה הזכרת 'טל ומטר', ויש בזה כמה נפק"מ, ונכתוב כאן חלק מהם -

- א.** האם כשחוזר ומתפלל צריך להתפלל בציבור.
- ב.** האם ברכות התפילה הראשונה היו לבטלה.
- ג.** האם כשהתפללו תחילה במנין מצומצם של עשרה נחשבת תפילתם - תפילה בציבור.
- ד.** האם מותר לעבור בד' אמות של חבירו המתפלל כששמע שהחבר שכח להזכיר בה 'טל ומטר'.
- ה.** האם כשחוזר ומתפלל בשחרית צריך להניח שוב טלית ותפילין.
- ו.** כששכח בערבית של מוצ"ש וחוזר האם צריך לומר שנית 'אתה חוננתנו'.
- ז.** כששכח לומר 'ותן טל ומטר' האם יכול לצאת מהש"ץ או שצריך לחזור ולהתפלל בעצמו, כיון שבתפילה קיימא לן שאינו יכול לצאת מהש"ץ ורק בחסרון הזכרה יכול לצאת מהש"ץ.
- ח.** כשחוזר לראש התפילה האם צריך לומר שוב 'ד' שפתי תפתח' או שלא.

ט. האם כששכח לומר 'ותן טל ומטר' במנחה של ער"ש וכבר נכנסה שבת - האם יתפלל ערבית של שבת שתיים.
י. התפלל שחרית ללא אמירת ב"ש וישתבח (שהדין שלא משלים אמירתם אחרי התפילה), האם כששכח להזכיר 'ותן טל ומטר' וכעת חוזר ומתפלל - יוכל/יצטרך לומר לפני שחוזר ב"ש וישתבח.

יא. האם מותר להפסיק באמצע התפילה בדיבור כדי לתקן את חבירו ששכח להזכיר 'טל ומטר' (ויל"ד בזה).
יב. ובנידון זה יש נפק"מ גם לגבי זימון - השוכח הזכרה בברכת המזון (כגון יעו"י ו'רצה') - האם צריך לחזור ולזמן.
יג. וכן השוכח יעו"י בברכת המזון בליל הסדר וצריך לחזור ולברך - האם צריך לשתות שוב כוס שלישית של ברכת המזון.

יד. השוכח בראש חודש כסליו לומר 'ותן טל ומטר', אך הזכיר יעו"י, ובתפילה השניה שכח להיפך - הזכיר טל ומטר ושכח יעו"י - האם צריך לחזור בשלישית.

למעשה בכל הנ"ל יש לומר שהשוכח הזכרה תפילתו חשובה תפילה רק שחסר בה הזכרה.

מקור: עיין סי' קח' סע' יא', וסי' קכד' סע' י', והתבאר בהרחבה ב'אזמרה לשמך' מס' 70

החושש שמא יבא לידי ספק אם הזכיר 'ותן טל ומטר', האם יש עצה לזה

המסתפק תוך 30 יום מתחילת זמן שאלת גשמים אם אמר 'ותן טל ומטר' וסיים תפילתו עליו לחזור ולהתפלל (למעט כשהיה בדעתו לומר ונסתפק לאחר זמן) כיון שעד 90 תפילות אין לשונו שגורה בכך. העצה למי שחושש שישתפק היא לומר 90 פעמים את המילים - 'ואת כל מיני תבואתה לטובה ותן טל ומטר לברכה על פני האדמה' ומועיל כ-90 תפילות, ואחר כך אם יסתפק - אינו חוזר ומתפלל.

מקור: שו"ע או"ח סי' קיד סע' ט.

המשנ"ב שם ס"ק מא מביא שדעת החת"ס באו"ח תשובה כ לומר 101 פעמים, אך העיקר להלכה שדי 90 פעמים.

ויש מהפוסקים שחוששים לשיטת ר' פרץ שלא מהני 90 פעמים ולכן סוברים שאף שאם אמר כן 90 פעמים אינו חוזר וכמבואר בשו"ע (הנ"ל) שפסק כמהר"מ מרוטנבורג שאינו חוזר, מ"מ לכתחילה אין לעשות עצה זו, **אך העיקר להלכה שאפשר לעשות עצה זו**, וכן מבואר בח"י אדם (כלל כד, ט) שרצוי לעשות עצה זו. והבה"ל שם ד"ה 'אם' הביא שלמעשה דעת הגר"א והט"ז כר"פ ולא כהשו"ע, אך כתב הבה"ל שם שאר כל האחרונים רובם וכמעט כולם העתיקו דברי השו"ע להלכה. וע"ע סי' קיז.